



Betreft: Verslag: Ledenvergadering Nutrient Platform dd 24 juni 2025

Van: Secretaris - Jorn Baan Hofman

Locatie: Brabant Hallen, Den Bosch

Tijdens de bijeenkomst is een diepgaande verkenning gemaakt van actuele ontwikkelingen en uitdagingen rondom nutriëntenkringlopen in de landbouw. Hieronder de kernpunten uit de presentaties, de inhoud van de brief aan de overheid en de reflecties uit het interactieve paneldebat.

1. Stuurgroep

Tijdens de bijeenkomst is de heer Maarten Winckers met instemming van de aanwezigen namens het Ministerie van LNVN officieel toegetreden tot de Stuurgroep.

2. Presentaties

WUR – de heer Kimo van Dijk

Belicht werd het groeiende belang van het sluiten van nutriëntenkringlopen in de landbouw om de toenemende schaarste van essentiële meststoffen zoals fosfor en kalium tegen te gaan. Door het gebruik van circulaire meststoffen, afkomstig uit reststromen zoals mest, afvalwater en organisch afval, kunnen milieuvervuiling en afhankelijkheid van geïmporteerde kunstmest worden verminderd. Van de huidige nutriëntenstromen in Nederland en Europa gaat een groot deel van fosfor en stikstof verloren door emissies en niet optimaal hergebruik. Daarom is innovatie in mestverwerking en kennisontwikkeling nodig om de agronomische waarde, samenstelling en veiligheid van circulaire meststoffen te verbeteren.

Projecten als [Fertimature](#) spelen een belangrijke rol in het ontwikkelen van technieken en methodes voor de verwerking van mest en afvalwater tot bruikbare meststoffen. Hierbij wordt ingezet op het optimaliseren van verwerking op verschillende schaalniveaus, van boerderij tot centrale bio raffinaderijen.

Praktijkvoorbeelden zoals het [KNAP-programma](#) tonen aan dat circulaire meststoffen niet alleen een bijdrage kunnen leveren aan een fossielvrije landbouw, maar ook aan het verminderen van emissies als stikstof- en fosfaatuitspoeling, terwijl ze tegelijkertijd economisch aantrekkelijk kunnen zijn voor agrariërs.

Aeres Hogeschool – de heer Michiel Klaassen

Michiel besprak de rol van groene hogescholen binnen het thema circulaire landbouw, met een speciale focus op het FieldLab Circular Meststoffen. Groene hogescholen combineren onderwijs, praktijkgericht onderzoek via lectoraten en samenwerkingen met het werkveld, waaronder trainingen voor professionals over stikstof en circulariteit.

Hij benadrukte de uitdagingen in de land- en tuinbouw, zoals de impact van veranderende wet- en regelgeving, vergunningverlening en de logistieke vraagstukken rond opschaling van mestverwerking. Praktijkproeven in de Agroproeftuin de Peel toonden aan dat circulaire meststoffen zoals digestaat en bokashi in aardappel- en tarweteelt vergelijkbare opbrengsten kunnen realiseren als conventionele meststoffen, waarbij bij sommige meststoffen nog ruimte is voor optimalisatie.

In bedekte teelten wordt circulaire meststofgebruik onderzocht in samenwerking met diverse onderwijs- en bedrijfsinstanties, gericht op het ontwikkelen van duurzame en economisch haalbare teeltsystemen. Daarnaast introduceerde Klaassen het achtjarige onderzoeks- en onderwijsprogramma Sprong Element, gericht op emissiearme landbouw en mestverwaarding, waarbij samenwerking en betrokkenheid vanuit verschillende partijen centraal staan. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen via m.klaassen@aeres.nl

Ministerie van LNVN – mevrouw Lisa Buren

Lisa gaf een beleidsupdate over de voortgang van het sluiten van nutriëntenkringlopen, met focus op de evaluatie van Meststoffenwetgeving, met name Bijlage Aa.



Bijlage Aa regelt de toelating van afvalstoffen als meststof. Het beoordelingsproces van nieuwe stoffen duurt vaak langer dan twee jaar en er is geen monitoring op verontreinigingen na goedkeuring. Ook sluit de systematiek voor covergistingsmaterialen niet goed aan bij de praktijk van de groen gasproductie. De evaluatie richt zich op diverse thema's, zoals de aanvraagprocedure, definities, knelpunten in wetgeving en harmonisatie met de Europese FPR-verordening, monitoring en regelgeving voor groen gas. Dit gebeurt in samenwerking met verschillende partijen, waaronder ministeries, toezichthouders, onderzoeksinstituten en bedrijven.

Daarnaast lichtte Lisa het onderzoek toe naar humane meststoffen, gemaakt van RWZI-slib, 'zwart water' en geconcentreerde urine. Deze innovaties bieden kansen om nutriënten- en energieverlies te beperken. De resultaten van het Knap-project kunnen hierbij als onderbouwing dienen. Ook vindt Europees overleg plaats om humane meststoffen op te nemen in de FPR.

De oproep werd gedaan om innovatieve meststoffen actief te registreren om het beleid toekomstbestendig te maken.

Brief aan de overheid – Nutrient Platform

Het Nutrient Platform heeft in juni 2025 een brief verstuurd aan de demissionaire ministers van LNVN, IenW, EZK en BZ. De boodschap luidde: het sluiten van de nutriëntenkringloop is essentieel voor voedselzekerheid, grondstoffenafhankelijkheid en milieukwaliteit. Nederland heeft sterke uitgangspunten, maar blijft achter door complexe regelgeving en gebrek aan Europese afstemming.

De brief roept op tot:

- Versnellen van de toelating van circulaire meststoffen (zoals RENURE);
- Subsidiëring van nutriëntenwinning uit reststromen;
- Toelating op basis van toepassing en veiligheid, niet herkomst;
- Integrale beleidsvorming in lijn met Europese doelen (zoals CRMA en de Kaderrichtlijn Water);
- Het creëren van experimenteerruimte voor innovatie.

Niet-leden kunnen via de [website](#) hun steun voor de brief kenbaar maken om het draagvlak te verbreden.

3. Interactief deel

Stelling 1: Nederland zou volledig zelfvoorzienend kunnen zijn in voedsel, veevoer en meststoffen.

Kernpunten:

- Zelfvoorziening is in theorie mogelijk, maar vereist ingrijpende keuzes in consumptie en productie. Dit omvat het terugdringen van dierlijke eiwitten, een overstap naar plantaardige productie en het loslaten van de beschikbaarheid van importproducten als koffie, rijst en avocado's.
- Nederland produceert veel voor de export, maar is voor de meeste grondstoffen (zoals veevoer en meststoffen) afhankelijk van import. Slechts 38% van de landbouwproductie is bedoeld voor binnenlandse consumptie.
- Organisaties als Urgenda hebben scenario's ontwikkeld waarin een meer zelfvoorzienend voedselsysteem mogelijk is. Deze scenario's vereisen echter fundamentele gedragsverandering en een herinrichting van het landbouwsysteem.
- De beschikbare landbouwgrond in Nederland (1,8 miljoen hectare) is onvoldoende om de huidige voedselconsumptiepatronen van 18 miljoen inwoners lokaal te produceren, zeker als duurzaamheid wordt meegewogen.
- Een regionale benadering, bijvoorbeeld op schaal van de Benelux of Noordwest-Europa, wordt door sommigen realistischer geacht voor het realiseren van gesloten voedsel- en nutriëntenkringlopen.
- Prijsmechanismen spelen een belangrijke rol. Toepassing van true pricing kan helpen bij gedragsverandering richting duurzamer voedsel, maar dit heeft gevolgen voor betaalbaarheid en sociale rechtvaardigheid.

Conclusie:

Volledige zelfvoorziening is ecologisch en technisch gedeeltelijk haalbaar, maar vraagt om drastische veranderingen in landbouwpraktijken, voedselconsumptie en beleidskeuzes. De centrale vraag is welk toekomstbeeld Nederland voor zichzelf kiest.



Stelling 2: De herkomst van meststoffen is van geopolitiek strategisch belang.

Kernpunten:

- Nutriënten (zoals stikstof, fosfaat en kalium) vormen een strategisch goed, vergelijkbaar met energie of water, vanwege hun cruciale rol in voedselproductie.
- De wereldwijde beschikbaarheid van nutriënten is geconcentreerd in een beperkt aantal landen, waaronder Rusland, Marokko, China, Kazachstan en de Verenigde Staten. Dit maakt andere landen afhankelijk en kwetsbaar voor geopolitieke invloeden.
- Nutriënten zijn eindige grondstoffen. De noodzaak tot recycling en circulair gebruik wordt hierdoor steeds urgenter.
- In Nederland is een verschuiving merkbaar van kunstmest naar dierlijke mest. De interpretatie hiervan verschilt: sommige deelnemers zien dit als positief, anderen als problematisch gezien de milieu-impact.
- Er bestaat verwarring over de terminologie, waardoor discussies over nutriënten vaak onduidelijk of gepolariseerd raken. Het gebruik van de overkoepelende term “nutriënten” kan helpen om het debat te verbreden en de focus te verleggen van specifieke technieken naar systeemdenken.
- Nutriënten werken als communicerende vaten binnen landbouwsystemen. Veranderingen in stikstofbeleid kunnen effecten hebben op fosfaatstromen en vice versa.

Conclusie:

Deelnemers benadrukken het belang van het erkennen van nutriënten als geopolitiek strategisch thema. Dit vraagt om een heldere visie, gerichte beleidsinzet en betere communicatie over samenhang en terminologie.

Stelling 3: Ik maak mij zorgen over de voedselsoevereiniteit van Nederland.

Kernpunten:

- Perceptie van urgentie: enkele deelnemers ervaren (nog) geen directe dreiging ten aanzien van voedselsoevereiniteit. Anderen wijzen op de kwetsbaarheid van het systeem, met name zichtbaar tijdens crises zoals de coronapandemie.
- Kwetsbaarheid van huishoudens: keuzevrijheid in voedselconsumptie is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Voor veel mensen bepaalt de prijs wat zij eten. Sociaal-economische ongelijkheid leidt tot verschillen in toegang tot gezond en duurzaam voedsel.
- Marktmacht en ketenstructuur: de toenemende macht van een klein aantal grote spelers in de voedselketen (oligopolisering) beperkt de beïnvloedingsmogelijkheden van consumenten en overheden. Hierdoor neemt nationale beleidsruimte af.
- Politieke en maatschappelijke framing: het onderwerp voedselsoevereiniteit wordt regelmatig gepolitiseerd, wat het lastig maakt om constructieve gesprekken te voeren. Discussies over duurzaam eten worden vaak ervaren als normatief of moralistisch.
- Gedrag en bewustwording: een groeiende groep consumenten probeert bewust te kiezen voor lokale of biologische producten, maar dit vraagt tijd, kennis en financiële ruimte. Voor een aanzienlijk deel van de bevolking zijn deze keuzes niet haalbaar.
- Beleidsmatige verankering: in Nederland is voedselsoevereiniteit beperkt aanwezig in het politieke en maatschappelijke debat. In andere landen, zoals Frankrijk, is dit thema prominenter geagendeerd.

Conclusie:

Voedselsoevereiniteit draait niet alleen om nationale productiecapaciteit, maar ook om toegang, betaalbaarheid en keuzevrijheid voor burgers. De leden benadrukken het belang van een bredere maatschappelijke discussie over dit onderwerp.



Stelling 4: Resultaten na 10 jaar Nutrient Platform

Bevindingen:

- Ondanks langdurige inzet zijn de concrete resultaten van het Nutrient Platform beperkt gebleven.
- Vergelijking met andere landen, zoals Duitsland, laat zien dat regelgeving en duidelijke beleidskaders tot meer voortgang kunnen leiden.
- Veel initiatieven blijven steken in overleg of pilots zonder structurele implementatie.
- Nutriëntenkringlopen worden nog altijd voornamelijk behandeld binnen een kleine, gespecialiseerde groep. De aansluiting bij bredere maatschappelijke en politieke doelgroepen ontbreekt.
- Er is behoefte aan een helder verhaal, waarmee het belang van nutriëntenkringlopen toegankelijk en relevant wordt gemaakt voor een breder publiek.
- Er zijn wel degelijk voorbeelden van succes, zoals Groen Gas, waar samenwerking met grote marktpartijen wél leidt tot opschaling en beleidsimpact.

Conclusie:

Het platform heeft waardevolle netwerken en kennis opgebouwd, maar moet nu gericht werken aan bredere maatschappelijke en beleidsmatige verankering. De komende jaren worden bepalend voor het vergroten van de impact.

Stelling 5: Onze ambitie om de nutriëntenkringloop te sluiten is groter dan wat er praktisch mogelijk is.

Kernpunten:

- De ambitie om de kringloop te sluiten wordt breed gedeeld, maar wordt ook als zeer ambitieus en complex gekarakteriseerd.
- Praktische belemmeringen liggen onder andere op het vlak van regelgeving, economische haalbaarheid, schaalgrootte en infrastructuur.
- Vooruitgang is zichtbaar in de glastuinbouwsector en in technologische innovaties, maar grootschalige toepassing blijft uit.
- Internationale concurrentie werkt belemmerend: duurzame keuzes zijn in veel gevallen economisch niet concurrerend.
- In de praktijk wordt slechts een klein deel van nutriënten (bijv. fosfaat) teruggewonnen. Veel initiatieven blijven beperkt tot demonstratieprojecten.

Voorstellen:

- Ambitie moet worden vertaald naar realistische, meetbare tussendoelen.
- Focus op het oplossen van belemmeringen en het creëren van ondersteunende randvoorwaarden.
- Politieke en publieke betrokkenheid is nodig om structurele veranderingen mogelijk te maken.

Conclusie:

De ambitie blijft richtinggevend, maar er is behoefte aan een planmatige aanpak die rekening houdt met de complexiteit van het systeem. Het sluiten van de kringloop vereist stapsgewijze en beleidsmatig ondersteunde voortgang.

Stelling 6: Een bijmengverplichting kan helpen om de transitie naar duurzamere meststoffen te versnellen.

Kernpunten:

- Er is brede steun voor het idee van een bijmengverplichting als stimulans voor de verduurzaming van meststoffen.
- Er is discussie over de plaats in de keten waar deze verplichting moet worden opgelegd: bij producenten, boeren, retailers of via keurmerken.
- Onzekerheid bestaat over de definitie van duurzame meststof. Duidelijke normen en meetmethoden zijn noodzakelijk.
- Bezorgdheid bestaat over marktverstoring versus de noodzaak van regulering. Sommigen pleiten voor marktwerking, anderen voor overheidsinterventie.



- Internationale afstemming is cruciaal. Zonder Europese aanpak dreigt een wegleffect, waarbij duurzame verplichtingen in Nederland worden omzeild via buitenlandse alternatieven.
- Alternatieve instrumenten, zoals verhandelbare bijmengverplichtingen of integratie in de mestboekhouding, worden genoemd als mogelijke aanvullende maatregelen.

Conclusie:

De bijmengverplichting wordt gezien als een kansrijk beleidsinstrument, mits goed uitgewerkt. Heldere definities, Europese coördinatie en keten-brede samenwerking zijn daarbij essentiële voorwaarden.

Stelling 7: Ik heb vertrouwen in het vermogen van Nederland om de nutriëntenuitdagingen aan te pakken.

Kernpunten:

- Deelnemers spreken vertrouwen uit in het vermogen van Nederland om gezamenlijk tot oplossingen te komen, mits er sprake is van samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid.
- Het belang van onderling vertrouwen tussen overheid, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties wordt onderstreept.
- Twijfels en zorgen over de huidige situatie worden openlijk gedeeld. Er wordt benadrukt dat het belangrijk is om dit bespreekbaar te blijven maken.

4. Conclusie

De ledenbijeenkomst heeft duidelijk gemaakt dat de uitdagingen rondom nutriëntenkringlopen en duurzame landbouw groot, complex en urgent zijn. Daar tegenover staat dat deze ook kansen biedt. We staan voor een transitie die vraagt om technische innovatie, beleidsvernieuwing en een gezamenlijke, integrale aanpak waarbij de keten betrokken is. Hier is een duidelijke rol weggelegd voor het Nutrient Platform als verbindende schakel tussen wetenschap, praktijk en beleid.

De presentaties van Wageningen University en van HAS Den Bosch onderstreepten het belang van kennisontwikkeling, samenwerking. De presentatie vanuit LVVN was positief in de zin dat er circulaire meststoffen worden meegenomen in de evaluatie van regelgeving en dat er op Europees niveau wordt gepraat over humane meststoffen. Dit geeft hoop op betere wetgeving en realistisch beleid dat het mogelijk maakt om de nutriëntenkringloop te sluiten en de afhankelijkheid van schaarse grondstoffen te verminderen.

De interactieve gespreksvorm toonde de diversiteit aan perspectieven en de gedeelde ambitie om stappen te zetten richting een circulaire en veerkrachtige landbouwsector. Hoewel het sluiten van nutriëntenkringlopen een lange termijnopgave blijft, is er nog steeds motivatie en bereidheid onder de aanwezigen om zich hiervoor in te zetten. De positieve ontvangst van onze brief aan de overheid illustreert het vertrouwen van de leden in het Nutrient Platform als een belangrijke actor in deze beweging.

Met deze bijeenkomst zetten we een belangrijke stap in het versterken van de samenwerking en het gezamenlijke draagvlak. De komende periode zal in het teken staan van actiegerichtheid: het vertalen van kennis en ambitie naar concrete oplossingen en beleid.

Het Nutrient Platform dankt alle deelnemers voor hun waardevolle bijdrage, openheid en betrokkenheid. Samen blijven we werken aan een duurzaam en veerkrachtig voedselsysteem waar mens, natuur en economie in balans zijn.

De volgende ledenbijeenkomst staat gepland op 29 oktober 2025. Locatie: nntb